

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ

© 2018 ЦИПЛІЦЬКА О. О., ЯНЕНКОВА І. Г.

УДК 338.45.01 (061.1ЄС)
JEL Classification: O350; P33; F680

Ципліцька О. О., Яненкова І. Г.

Промислова політика Європейського Союзу: інституціональні передумови формування та особливості реалізації

Метою статті є визначення соціально-економічних, політичних та інституціональних передумов для формування промислової політики Європейського Союзу та особливостей її реалізації. Визначено, що промислова політика є одним із головних пріоритетів економічного розвитку країн ЄС і ключовим фокусом стратегії «Європа 2020». Промислова політика ЄС формувалася під впливом зростаючої конкуренції на світовому ринку, необхідності реалізації ідеї з'єднання європейських країн за метою забезпечення стабільності політичної ситуації. Поглиблення демократичних засад урядування, розширення прав і свобод громадян, необхідність конвергенції економічного розвитку при зростанні кількості членів спільноти стали новими викликами для формування єдиного внутрішнього ринку та забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств ЄС. Внаслідок цього сформована модель промислової політики зосередилася на підтримці сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу, розробки та впровадження новітніх технологій, на створенні рівних можливостей в умовах конкуренції (горизонтальна промислова політика) на протизагу секторальній політиці та скороченні державної підтримки окремих галузей промисловості, забезпеченні виконанні рамкових угод. Найбільш успішні практики використання моделі промислової політики ЄС, спрямовані на формування сприятливих умов для підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств, можуть бути використані для розробки стратегії промислового розвитку України.

Ключові слова: промислова політика, Європейський Союз, інституціональні чинники, стратегія промислового розвитку, конкурентоспроможність економіки.

Рис.: 1. Бібл.: 11.

Ципліцька Олена Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії та міжнародної економіки, Чорноморський національний університет ім. П. Могили (вул. 68 Десантників, 10, Миколаїв, 54003, Україна)

E-mail: o.liakhovetz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3803-9421

Researcher ID: T-7569-2017

Яненкова Ірина Георгіївна – доктор економічних наук, доцент, провідний науковий співробітник, сектор цифрової економіки, Інститут економіки та прогнозування НАН України (вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011, Україна)

E-mail: 777fler@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7007-4481

Researcher ID: N-5378-2018

УДК 338.45.01 (061.1ЄС)
JEL Classification: O350; P33; F680UDC 338.45.01 (061.1ЄС)
JEL Classification: O350; P33; F680

Цыплицкая Е. А., Яненкова И. Г. Промышленная политика Европейского Союза: институциональные предпосылки формирования и особенности реализации

Tsyplitska O. O., Ianenkova I. G. Industrial Policy of the European Union: Institutional Preconditions for Formation and Features of Realization

Целью статьи является определение социально-экономических, политических и институциональных предпосылок для формирования промышленной политики Европейского Союза и особенностей ее реализации. Определено, что промышленная политика является одним из главных приоритетов экономического развития стран ЕС и ключевым фокусом стратегии «Европа 2020». Промышленная политика ЕС формировалась под влиянием растущей конкуренции на мировом рынке, необходимости реализации идеи объединения европейских стран с целью обеспечения стабильности политической ситуации. Углубление демократических основ управления, расширение прав и свобод граждан, необходимость конвергенции экономического развития при увеличении количества членов сообщества стали новыми вызовами для формирования единого внутреннего рынка и обеспечения конкурентоспособности промышленных предприятий ЕС. Вследствие этого сформированная модель промышленной политики сосредоточилась на поддержке благоприятной среды для развития малого и среднего бизнеса, разработки и внедрения инновационных технологий, на создании равных возможностей в условиях конкуренции (горизонтальная

The aim of the article is to determine the socio-economic, political and institutional prerequisites for the formation of EU industrial policy and the specifics of its implementation. It is determined that industrial policy is one of the main priorities of the economic development of EU countries and the key focus of the Europe 2020 strategy. EU industrial policy was formed under the influence of the growing competition in the world market, the need to realize the idea of uniting European countries with a view to ensuring the stability of the political situation. Deepening the democratic foundations of government, expanding the rights and freedoms of citizens, the need for convergence of economic development with increasing number of members of the community have become new challenges for the formation of a single internal market and ensuring the competitiveness of EU industrial enterprises. As a result, the developed model of industrial policy has focused on supporting a favorable environment for the development of small and medium-sized businesses, developing and implementing innovative technologies, creating equal opportunities in a competitive environment (horizontal industrial policy) as opposed to sectoral policies and reducing state support for individual industries,

промышленная политика) в противовес секторальной политике и сокращения государственной поддержки отдельных отраслей промышленности, обеспечении выполнения рамковых договоров. Наиболее успешные практики использования модели промышленной политики ЕС, направленные на формирование благоприятных условий для повышения конкурентоспособности промышленных предприятий, могут быть использованы для разработки стратегии промышленного развития Украины.

Ключевые слова: промышленная политика, Европейский Союз, институциональные факторы, стратегия промышленного развития, конкурентоспособность экономики.

Рис.: 1. Библ.: 11.

Цыплицкая Елена Александровна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры экономической теории и международной экономики, Черноморский национальный университет им. П. Могила (ул. 68 Десантников, 10, Николаев, 54003, Украина)

E-mail: o.liakhovetz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3803-9421

Researcher ID: T-7569-2017

Яненко Ирина Георгиевна – доктор экономических наук, доцент, ведущий научный сотрудник, сектор цифровой экономики, Институт экономики и прогнозирования НАН Украины (ул. Панааса Мирного, 26, Киев, 01011, Украина)

E-mail: 777fler@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7007-4481

Researcher ID: N-5378-2018

ensuring the implementation of framework agreements. The most successful practices of using the model of EU industrial policy, aimed at creating favorable conditions to increase the competitiveness of industrial enterprises, can be used to elaborate Ukraine's industrial development strategy.

Keywords: industrial policy, European Union, institutional factors, industrial development strategy, competitiveness of the economy.

Fig.: 1. Bibl.: 11.

Tsyplitska Olena O. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Theory and International Economics, Black Sea National University named after P. Mohyla (10 68 Desantnykiv Str., Mykolayiv, 54003, Ukraine)

E-mail: o.liakhovetz@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3803-9421

Researcher ID: T-7569-2017

Ianenkova Iryna G. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow, Sector of the Digital Economy, Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine (26 Panasa Myrnoho Str., Kyiv, 01011, Ukraine)

E-mail: 777fler@gmail.com

ORCID: 0000-0002-7007-4481

Researcher ID: N-5378-2018

Постановка проблеми. Світові тенденції свідчать про скорочення частки промисловості у світовому ВВП за рахунок збільшення третинного сектора. За двадцять років (1996–2016) частка промисловості в світі зменшилася на 4,7 % до рівня 29,2 %. Найбільш швидкими темпами знижується питома вага промисловості у «старих» індустриальних країнах, зокрема, Європейського Союзу. Якщо у 1991 році вона становила 31 %, то у 2016 році – 24,5 % (для порівняння у США – 14,8 % у 2017 році). В Україні частка промисловості у ВВП за період 2010–2017 рр. коливалася в діапазоні від 19,77 % (2012 р.) до 22,6 % (2010 рік). Станом на 2017 рік вона становила 21,7 %.

Незважаючи на загальносвітові тенденції потреба в розробці індустриальних стратегій набуває все більшої гостроти. Так, стратегія ЄС «Європа 2020» головним пріоритетом встановлює саме промислову політику. Першочерговою метою її проведення була технологічна відсталість від США, але з часом вона стала викликом глобалізації – втрата позицій на світових ринках, створення єдиного ринку вимагали удосконалення параметрів промислового виробництва та продукції на користь посилення конкурентоспроможності.

Промислова політика відіграє важливу роль у формуванні нової галузевої структури економіки під час кризи, а також спрямована на підтримку та реалізацію промислового потенціалу країни під час економічного зростання. В Україні за весь період її незалежності не вироблено чіткого та системного підходу до того, якою має бути промислова політика. По суті, вона звелася до надання податкових пільг і фінансової допомоги окремим галузям економіки [1]. Україна взяла курс на європейську модель розвитку,

а європейський досвід формування і реалізації промислової політики може стати орієнтиром у визначенні цілей промислового розвитку національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Промислова політика Європейського Союзу є об'єктом уваги науковців у багатьох дослідженнях. Часто вона розглядається з точки зору оцінки ступеня державного втручання, яке в останні роки знижується, або типу політики – горизонтальної чи вертикальної, якій надається перевага тощо. Серед учених, що досліджували моделі промислової політики, у тому числі запроваджені в ЄС, можна назвати Амброзьяка А., Антоненко Г., Вітер І., Дейнеко Л., Захарова А., Круглашова А., Хаустову В. та ін.

Виділення раніше невирішених частин загальної проблеми. Зростання інтересу до промислової політики пов'язане із тим, що глобальний ланцюг створення вартості стає все складнішим, а конкуренція з боку нових ринків посилюється. Європейські виробники поступово втрачають світові ринки через посилення конкуренції з боку азійських країн, які більше уваги приділяли промислому розвитку та його підтримці державою. Наприклад, Китай у своєму дванадцятому 5-річному Плані розвитку стратегічних галузей (2011–2015 рр.) визначив перелік галузей, які необхідно розвивати в пріоритетному порядку, та встановив цілі щодо їх зростання стосовно ВВП (в тому числі за допомогою фіскальної політики та фінансової допомоги) [1, с. 13]. Тож фактори, що визначають модель і результати впровадження промислової політики у розвинутих країнах, зокрема, країнах ЄС, вимагають додаткового дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті виступає визначення економічних та інституціональних чинни-

ків формування моделі промислової політики в ЄС та виявлення особливостей її реалізації на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перший крок з формування загальної промислової політики був здійснений шляхом прийняття Декларації Шумана 9 травня 1950 року. Первинною причиною такого рішення міністра Р. Шумана стало примирення Франції та Німеччини та недопущення між ними війни в майбутньому [4]. Водночас метою інтеграції стало також посилення довіри до національної державності та між країнами Європи. Декларацією було встановлено, що франко-німецьке виробництво вугілля та сталі задля забезпечення миру має контролюватися єдиною інституцією, крім того, це стало кроком по утворенню федерації Європи. Цілі Декларації Шумана були трансформовані в цілі Європейського Співтовариства Вугілля та Сталі (ЄСВС). Оскільки зацікавленість у вступі до ЄСВС виказали країни з різним рівнем промислового розвитку, декларація пропонувала деякі трансформаційні заходи, такі як застосування плану виробництва й інвестицій, встановлення компенсаційного механізму вирівнювання цін і створення реструктуризаційного фонду для прискорення раціоналізації виробництва. Концептуальною основою цього документа став французький етатизм.

Саме економічні інтереси стали рушієм створення ЄС як інтеграційного утворення. Поглиблення інтернаціоналізації економічного життя, швидкі темпи зростання світової торгівлі у повоєнний період, а також відносна схожість політичних режимів західноєвропейських країн спонукала їх до посилення співпраці та необхідності захисту власної промисловості від посилення конкуренції з боку США. Внаслідок у 1957 році були підписані Римські договори про створення Європейського економічного співтовариства і Європейського співтовариства з атомної енергії.

Включення до складу майбутнього ЄС країн, в яких були наявні економічні проблеми (Великобританія, Іспанія, Португалія, Греція), вимагало запровадження заходів, спрямованих на удосконалення структури їх економіки, розширення торговельних можливостей та сприяння економічному розвитку. У 1987 році було підписано Єдиний європейський акт, який передбачав створення Єдиного внутрішнього ринку до 01.01.1993 р., запроваджував спільну економічну політику та ряд інституцій.

Формування ж сучасного дизайну промислової політики Європейського Союзу розпочалося з 1990-х років. У лютому 1992 році було підписано Маастрихтський договір, яким було утворено Європейський Союз, і який окреслював напрями співпраці як в економічній сфері, так і в політико-правовій та оборонній сферах. Створення та функціонування Європейського Союзу засновувалося на демократичних принципах, які тісно пов'язані із лібералізацією економіки. Метою економічної політики ЄС у той період став, у першу чергу, розвиток малих і середніх підприємств, чому сприяло і створення єдиного ринку. Значення малого та середнього бізнесу для ЄС важко переоцінити – на його частку припадає 2/3 всіх зайнятих та 60 % доданої вартості [2, с. 39].

З 1993 року одним із пріоритетів європейської інтеграції стає конкурентоспроможність промисловості. У зв'язку з цим постала необхідність координації промис-

лової політики із іншими сферами державного регулювання економіки, а саме: торгівля, сталий розвиток, НДДКР, регіональний розвиток, соціальна сфера й зайнятість, захист споживачів, охорона здоров'я й екологія [5, с. 3]. В цілому такий підхід виявився досить успішним, оскільки привів до створення спільного ринку, сприяв структурним зрушенням у промисловості, а також забезпечив істотний прогрес у сфері. Приєднання до ЄС-15 країн з трансформаційними економіками, які в економічному сенсі були значно слабшими, створило нові можливості та нові виклики для країн-членів ЄС. Нові учасники Союзу протягом років готувались до вступу і впроваджували реформи, що реструктуризували їх економіки. Прискорити цей процес вдалося завдяки функціонуванню Єдиного внутрішнього ринку. Відкриття нових ринків дозволило сформувати нові ланцюги доданої вартості, сприяло перетоку новітніх технологій з більш розвинутих у менш розвинуті країни, але посилювало трудову міграцію як з боку країн-членів, так і з боку третіх країн.

Сучасна економічна діяльність в ЄС пов'язана з реалізацією Стратегії «Європа 2020», прийнятої у 2010 році та сформованої під впливом неоліберальних ідей. Її прийняття стало наслідком визнання Лісабонської стратегії, яка діяла до цього, неефективною, оскільки вона не змогла запобігти кризовим явищам кінця першого десятиліття ХХІ ст.

Цілі цієї стратегії частково відхилялися від головної мети промислової політики – підвищення конкурентоспроможності підприємств ЄС на світовому ринку. Однією з причин цього може бути «втомленість» від розширення ЄС. Необхідність багатостороннього узгодження питань, вирішення проблем різного характеру країн-членів викликало потребу у все більшій універсалізації рішень. Тому Стратегія спрямована на підвищення зайнятості (а це означає вищі витрати підприємств на оплату праці), нові правила захисту довкілля (що є занадто витратним для підприємств), збільшення частки осіб з вищою освітою (що не асоціюється з поточними потребами промисловості) та зниження бідності. Стратегія більше репрезентує європейську соціальну й екологічну модель розвитку, аніж формулює індустріальну та чітко не окреслює роль держави у цих процесах.

Європейська Комісія впровадила вираз «стала промислова політика Європейського Союзу», а Рада ЄС розширила його до «нова європейська промислова конкурентна політика». У 2012 році Єврокомісія запропонувала партнерство в промисловій політиці, що передбачало її зосередження на інвестуванні та інноваціях у 6 пріоритетних видах діяльності: провідні обробні технології, ключові технології, біологічні продукти, стала промислова та будівельна політика, екологічно чистий транспорт та розумні мережі. При цьому було заплановано збільшити частку обробної промисловості, яка стабільно зменшувалася, з 16 до 20 % ВВП [7, р. 45]. Цього очікувалося досягти за рахунок збільшення обсягу інвестицій, розширення торгівлі товарами на внутрішньому ринку та значного збільшення малих і середніх підприємств-експортерів у треті країни. Ця концепція, своєю чергою, не позбавлена недоліків: зокрема, централізоване планування цих заходів не враховувало відмінностей у структурах національних економік, якості робочої сили, сировини та матеріалів.

Це вплинуло й на обмеження застосування такого інструменту, як державна допомога, оскільки вона розглядалася як міра, що викривляє дію ринкового механізму та обмежує конкуренцію. Для регулювання питання надання такої допомоги були встановлені певні принципи:

- 1) допомога може надаватися регіонам, де рівень життя є досить низьким або де є значне безробіття;
- 2) допомога може надаватися на втілення важливих проектів спільного європейського значення;
- 3) допомога надається на відновлення країн-членів у період суттєвих економічних спадів;
- 4) допомога може надаватися на розвиток регіонів і господарської діяльності, яка не матиме негативного впливу на торгівлю [1, с. 14].

До процедур надання державної допомоги застосовується також триступенева процедура контролю (попередній, поточний контроль та за результатами надання допомоги).

Зростання мобільності людського капіталу всередині ЄС внаслідок зникнення кордонів, зближення освітніх стандартів і взаємного визнання дипломів про вищу освіту; швидкий технічний та технологічний розвиток поставили нові задачі промислового розвитку та спонукали до перегляду стратегії промислового розвитку ЄС.

У вересні 2017 року в ЄС було визначено нові пріоритети стратегію промислової політики – «Інвестиції у розумну, інноваційну та стійку промисловість». Основними пріоритетами були названі: міжнародний вимір, єдиний ринок і розширення можливостей для людей, цифровізація, циркулярна та низьковуглецева економіка, інвестиції, інновації [11].

Важливість розробки цієї стратегії ґрунтується на факті, що промисловість ЄС займає сильні позиції у багатьох секторах глобальної економіки. Незважаючи на значне скорочення частки промисловості у ВВП ЄС, вона все ще відіграє визначальну роль у формуванні стрижня національних економік країн-членів. Частка промислової продукції в експорті ЄС складає 2/3. Вона забезпечує робочими місцями 32 млн осіб (14,4 % від усіх зайнятих в економіці ЄС).

Нові інструменти стратегії промислової політики включають:

- 1) кібербезпеку. Передбачено створення Європейського центру дослідження кібербезпеки та компетенцій, метою якого буде підтримка розвитку технологій та промислових можливостей у сфері кібербезпеки та створення схем сертифікації продукції та послуг для країн ЄС;
- 2) вільний обіг даних, що не носять персонального характеру. Це забезпечить модернізацію промисловості та створить дійсно спільний Європейський інформаційний простір;
- 3) заходи з розвитку циркулярної економіки, що включають покращення виробництва відновлювальних біологічних ресурсів та їх перетворення у біоенергію та біологічні продукти;
- 4) ряд ініціатив, що забезпечать кращий захист прав інтелектуальної власності;

- 5) ініціативу щодо покращення функціонування системи державних закупівель в ЄС, особливо тих, що стосуються великих інфраструктурних проектів;
- 6) розширення спектра навичок для нових ключових секторів промисловості, таких як будівництво, виробництво сталі, паперу, зелені технології та відновлювана енергія, обробка та морські перевезення;
- 7) ініціативи, пов'язані із збалансованою та прогресивною торговельною політикою та відбором прямих іноземних інвестицій, які б не становили загрози безпеці або громадському порядку;
- 8) перегляд переліку критичних сировинних ресурсів, які Комісія допомагатиме забезпечувати для досягнення стабільної та доступної пропозиції обробної промисловості ЄС;
- 9) нові плани щодо чистої, конкурентної та чіткої мобільності, включаючи жорсткі стандарти щодо викидів CO₂ для автомобілів і вантажівок, План дій щодо інфраструктури альтернативного палива для підтримки розвитку інфраструктури для електромобілів [11].

Європейська модель промислової політики ґрунтується на рівноправному партнерстві держави та бізнесу. Вона є прикладом так званої «горизонтальної» промислової політики, яка базується на створенні рівних умов для розвитку усіх галузей економіки. Промислова політика передбачає ряд виключень для галузей, що становлять стратегічний інтерес Європи, зокрема, для суднобудування, сталеливарної та алюмінієвої галузей, вугільної промисловості. Для них передбачені субсидії, а також застосовуються інші протекціоністські інструменти – квоти, мита тощо. Основу сучасної моделі промислової політики ЄС становлять такі принципи:

1. Фокус на створення середовища для розвитку малого та середнього бізнесу. Аналіз динаміки кількості підприємств промисловості у ЄС за період 2011–2015 рр. свідчить про певні позитивні зрушення на фоні скорочення частки промисловості у ВВП. Зокрема, кількість малих підприємств промисловості за період збільшилася на 0,7 % і склала 2,2 млн од. Що стосується середніх підприємств, то їх кількість скоротилася за період на 1691 одиниць або на 2,1 % [8]. В той же час кількість великих підприємств промислового сектора зростає.
2. Горизонтальна промислова політика як засіб забезпечення рівних конкурентних можливостей. На забезпечення конкурентоспроможності в бюджеті ЄС передбачено видатки, що становлять 14 % у 2017 році від усіх видатків бюджету, тоді як у 2015 році їх частка становила 12 % [9]. У їх складі витрати на забезпечення конкурентоспроможності малих і середніх підприємств (COSME). У 2015 році сума таких витрат склала 295,3 млн євро, що становить 0,2 % від загальної суми бюджету і на 16,2 % більше, ніж у 2014 році.
3. Секторальна політика. Законодавством ЄС передбачено надання невеликих сум державної до-

помоги для окремих галузей промисловості, які потребують підтримки внаслідок істотної різниці в регіональних показниках їх розвитку. До таких галузей відносяться сталеливарна та вугільна.

Секторальна політика спрямована на підтримку закриття неконкурентоспроможних підприємств, зокрема, вугільної промисловості, та секторальний розвиток че-

рез реалізацію ряду інфраструктурних та інших проектів. Основною тенденцією є поступове скорочення державної підтримки таких заходів в країнах ЄС. На рис. 1 подано динаміку державної допомоги на підтримку підприємств вугільної галузі, секторальний розвиток, дослідження й розробки, включаючи інновації, та малі й середні підприємства.

Млн євро, в поточних цінах

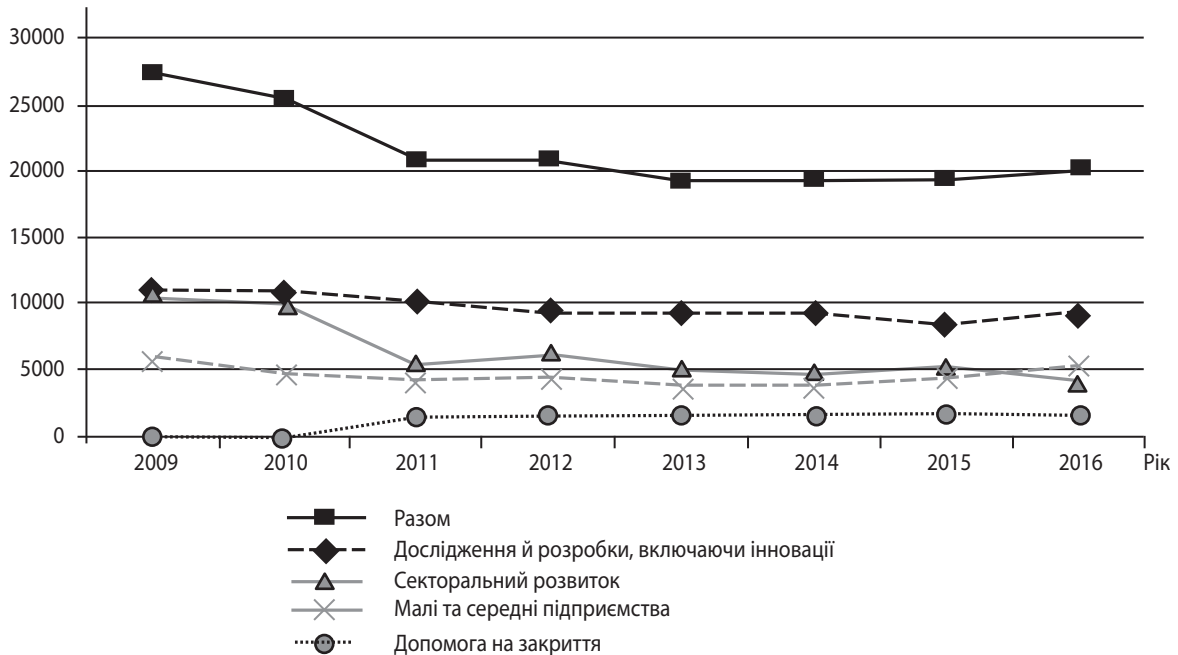

Рис. 1. Державна допомога в ЄС на цілі секторального розвитку

Джерело: сформовано авторами на основі [10]

Сума такої допомоги за період 2009–2016 рр. скоротилася на 7,3 млн євро, а в структурі загальних витрат на державну допомогу, які в цілому зросли на 41,5 % за період, витрати на зазначені на рис. 1 цілі скоротилися у 2 рази й у 2016 році становили лише 19,5 %. Це свідчить про скорочення секторальної підтримки промисловості та про її поступову лібералізацію.

Основними інструментами фінансування цих заходів стали гранти, звільнення від оподаткування, державні гарантії та пільгові кредити. Програми допомоги на закриття призначені, в першу чергу, для Словенії, Польщі та Німеччини, де вугільна промисловість все ще відіграє стратегічне значення; з 2012 по 2015 рр. такі витрати здійснювалися у Румунії.

В цілому щодо державної підтримки економічного розвитку в ЄС не існує однозначної заборони, але багато видів державної допомоги в ЄС жорстко обмежені [6, с. 84].

4. Рамкові угоди. Такі угоди обумовлюють існування єдиного внутрішнього ринку та визначають умови, за яких цей ринок має функціонувати. До них відносяться:

- подолання ринкових невдач через конкурентну політику;
- гармонізація правил;
- глобальний підхід;

- спільність регулювання, однорідність правил і їхнє взаємне визнання;
- конкурентоспроможні державні закупівлі;
- стандартизація і добровільна сертифікація;
- зменшення негативного впливу на навколишнє середовище [5, с. 12–13].

Посилення конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках періодично викликають пропозиції з боку промислово розвинених країн (Франція, Німеччина, Італія) повернутися до вертикальної індустріальної політики.

Так, з метою лобювання інтересів промисловості у 2013 році було створено неформальну групу «друзів промисловості». В рамках міністерської зустрічі в жовтні 2013 року міністри економіки та промисловості дев'яти країн – членів ЄС (Франція, Італія, Іспанія, Греція, Болгарія, Люксембург, Бельгія, Чеська Республіка та Великобританія) погодили та підписали лист, в якому визначений їх підхід до нової промислової політики. Одним із завдань було визначено замінити застарілі правила та норми на нові, які відповідають глобальній економіці, іншим завданням стало фокусування на підході нової промислової політики, орієнтованої на окремі сектори економік. Серед таких секторів були названі сталева та суднобудівна галузі, а також фармацевтична промисловість, сфера інформа-

ційних і комунікаційних технологій і зелених технологій. Франція також зважала на те, що необхідно змінити монетарну політику, оскільки євро є надто стійкою та надто дорогою валютою [7, с. 47].

Слід вказати, що Рада Європи фактично не прийняла до виконання розроблені рекомендації, лише «відмітила» ті, які доцільно було б запровадити.

З метою посилення своїх позицій «друзі промисловості» зібралися в черговий раз у 2014 році, коли було представлено вже 18 країн Європи. В авангарді нової промислової політики знаходилася Франція, однак не всі країни підтримали її екстремальні позиції. Фокус промислової політики Спільноти зосереджений на трьох напрямках, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності економіки – наука і освіта, інновації та підприємництво [5, с. 3].

Таким чином, модель промислової політики Європейського Союзу все більше орієнтується на виклики глобалізації, поглиблюючи ліберальні основи функціонування підприємств, галузей і ринків. Фокус стратегії промислового розвитку зосереджений на створенні сприятливих умов для забезпечення конкурентоспроможності, а саме – на вільному трансфері технологій і знань, розвитку інновацій, цифровізації економіки, екологізації виробництва тощо. Такий дизайн промислової політики найбільш наближений до стратегії індустріалізації через інновації, яка ґрунтується на зміцненні конкурентних позицій підприємств, закріпленні на нових ринках завдяки конкурентним перевагам [3, с. 80].

Перевагами моделі європейської промислової політики є те, що її цілі синхронізовані із цілями соціального та екологічного розвитку країн ЄС; вона є гнучкою та використовує конкурентний механізм задля забезпечення модернізації структури економіки, що сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування промислової політики ЄС здійснювалося відповідно до ряду соціально-економічних, політичних та інституціональних чинників. Серед останніх ключовими факторами формування нової промислової політики стали необхідність забезпечення миру між країнами Європи та внаслідок цього потреба в економічній конвергенції; зближення демократичних політичних режимів країн; розширення прав і свобод громадян, зростання їх мобільності та внаслідок цього – трудової міграції; розвиток спільних інституцій; підписання угод і прийняття директив ЄС, обов'язкових до виконання усіма країнами-членами Європейського Союзу, що запроваджують конкурентні основи розвитку внутрішнього ринку.

Модель промислової політики ЄС заснована переважно на горизонтальних принципах та орієнтована на посилення конкуренції серед промислових підприємств, лібералізацію ринкових відносин. Водночас промислова політика стає ключовим фокусом стратегії розвитку Європейського Союзу.

Вона все менше враховує національні особливості індустріального розвитку та уніфікується. Це відображається й на поступовому скороченні прямої державної підтримки галузей промисловості. З одного боку, це викликає певні занепокоєння з боку національних урядів щодо їх економічної безпеки, однак, зв'язані рамковими угодами,

вони не мають достатнього впливу на прийняття рішень Європейською Комісією і не стримують прогресу розвитку вільного ринку. З іншого боку, така політика може забезпечити найбільш повноцінну структурну перебудову економіки країн-членів, що в майбутньому надасть переваги найбільш технологічно розвинутим економікам.

Її успішність можна оцінити по динаміці частки товарного експорту з країн ЄС-28 у світовому експорті, яка з 2010 по 2016 рр. скоротилася з 33,6 до 33,4 %. Тож активні заходи ЄС дозволяють поки що європейській промисловості зберігати свої попередні позиції на світовому ринку, але не збільшувати свою частку.

Досвід розробки та реалізації промислової політики ЄС може бути використаний для формування нової стратегії промислового розвитку України. І хоча вона ще не готова до повноцінної лібералізації економіки, заходи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та розвиток підприємства, можуть бути успішно вбудовані в канву національної стратегії промислового розвитку, яка стоїть на порядку денному уряду України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко Г., Захаров А. Чи потрібна Україні промислова політика? Аналітична записка. Київ : Центр економічної стратегії, 2015. 19 с.
2. Вітер І. І. Стратегічні орієнтири промислової політики ЄС у XXI столітті. *Стратегія розвитку України*. 2015. № 1. С. 32–42.
3. Дейнеко Л. Стратегічні варіанти неоіндустріальної трансформації промислового потенціалу // Модернізація управління національною економікою : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 листоп. 2016 р.). Київ : КНЕУ, 2016. С. 76–81.
4. Круглашов А., Озимюк І., Астапенко Т., Руссу В. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття : довідник. Ч. 1. Чернівці, 2010. 212 с.
5. Промислова політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *aquis communautaire* Європейського Союзу. Київ, 2009. 115 с. URL: <https://minjust.gov.ua/files/23505>
6. Хаустова В. Є. Промислова політика в Україні в умовах інтеграції та глобалізації економіки : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Київ, 2015. 505 с.
7. Ambroziak A. A. Renaissance of the European Union's industrial policy. *Yearbook of Polish European Studies*. 2014. Vol. 17/2014. P. 37–58.
8. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/database>
9. Official Website of the European Union. URL: https://europea.eu/european-union/index_en
10. State Aid Scoreboard 2017: Results, trends, observations regarding EU28 State Aid expenditure reports for 2016. URL: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/state_aid_scoreboard_%202017_final.pdf
11. State of the Union 2017 – Industrial Policy Strategy: Investing in a smart, innovative and sustainable industry (18/09/2017). URL: https://ec.europa.eu/growth/content/state-union-2017-%E2%80%93-industrial-policy-strategy-investing-smart-innovative-and-sustainable_en

REFERENCES

Ambroziak, A. A. "Renaissance of the European Union's industrial policy" *Yearbook of Polish European Studies* vol. 17/2014 (2014): 37-58.

Antonenko, H., and Zakharov, A. *Chy potrebna Ukraini promyslova polityka? Analychna zapyska* [Does Ukraine need industrial policy? Analytical note]. Kyiv: Tsentr ekonomichnoi stratehii, 2015.

Deineko, L. "Stratehichni varianty neoindustrialnoi transformatsii promyslovoho potentsialu" [Strategic variants of neo-industrial transformation of industrial potential]. *Modernizatsiia upravlinnia natsionalnoiu ekonomikoiu*. Kyiv: KNEU, 2016. 76-81.

Eurostat. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/data/database>

Khaustova, V. Ye. "Promyslova polityka v Ukraini v umovakh intehratsii ta hlobalizatsii ekonomiky" [Industrial policy in Ukraine in terms of integration and globalization of the economy]: *dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.03*, 2015.

Kruhlashov, A. et al. *Yevropeiska intehratsiia na pochatku novoho tysyacholittia* [European integration at the beginning of the new millennium]. Part 1. Chernivtsi, 2010.

Official Website of the European Union. https://europa.eu/european-union/index_en

"Promyslova polityka: porivnialno-pravove doslidzhenia vidpovidnosti zakonodavstva Ukrainy aqis communautaire Yevropeiskoho Soiuzu" [Industrial policy: Comparative legal study of compliance of the legislation of Ukraine with the *acquis communautaire* of the European Union]. <https://minjust.gov.ua/files/23505>

"State Aid Scoreboard 2017: Results, trends, observations regarding EU28 State Aid expenditure reports for 2016" http://ec.europa.eu/competition/state_aid/scoreboard/state_aid_scoreboard_%202017_final.pdf

"State of the Union 2017 - Industrial Policy Strategy: Investing in a smart, innovative and sustainable industry (18/09/2017)" https://ec.europa.eu/growth/content/state-union-2017-%E2%80%93-industrial-policy-strategy-investing-smart-innovative-and-sustainable_en

Viter, I. I. "Stratehichni oryentyry promyslovoi polityky YeS u XXI stolitti" [Strategic benchmarks for EU industrial policy in the 21st century]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy*, no. 1 (2015): 32-42.